

18. Girault, R., Ferro M. *De la Russie à l'URSS: l'histoire de la Russie de 1850 à nos jours.* - P.: Nathan, 1991.- С.235.

19 Jobert V. *La fin de l'URSS et la crise d'identité russe.* – P.: Press de l'Univ. de Paris-Sorbonne, 1993. – P.201.

20. Calabuig E. *Fragilités d'une "autocratie éclairée" au Kazakhstan. Un conflit latent en Asie centrale. Un avenir prometteur en Asie // Le monde diplomatique.* – 1997. - Septembre.

Түйін

Бұл мақала КСРО және Қазақстандағы демократиялық өзгерістер (1985-1991 жж.) жөніндегі француз тарихнамасына арналған.

Summary

Given article is dedicated to french historiography about democratic transformation in USSR and Kazakhstan (1985-1991.)

САЯСАТТАНУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОЛИТОЛОГИИ

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ПАТРИОТИЗМНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ МӘНІ

Ж.Қ.Симтиков –

*саяси ғылымдарының докторы, теориялық қолданбалы саясаттану
және әлеуметтану кафедрасы*

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің биылғы жылғы «Жаңа онжылдық- жаңа экономикалық өрлеу - Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауында «Бұл бағдарламаның түпкі мақсаты- еліміздің тәуелсіздігін баянды ету, қазақтың ұлт болып өркендеуіне жол ашу, оның тілі мен мәдениетінің кең құлаш жаюына мүмкіндік туғызу. Келер ұрпақтың жүзін жарқын ететін бұл мақсатқа біз асқан табандылықпен ел бірлігін сақтай отырып қана қол жеткізе аламыз»/1/ - дегенде ол осының бәрі патриотизмнің арқасында болатындығын мензегенін байқау қиын емес.

Патриотизм әлеуметтік-саяси құбылыс ретінде адамзат өркениетінің барлық кезеңдерінде көрінеді. Ежелгі Грецияның және Римнің антикалық полистерінде еркін азаматтар өздерін өз туған елінің, мемлекетінің патриоты деп санады. Тарихи ретроспективада патриотизмді «ежелгі саяси феномен» ретінде қарастыруға болады. Әлемдік тәжірибе бойынша, патриоттық идеал ретінде ұлттық абырой, туған жеріне, еліне деген махаббат, салт-дәстүр жолын қуушы, мемлекет қызығушылығын жақтайтын, ал керек кезде оны қолына қару алып қорғайтындар жатады. Осы саяси мәдениеттің және саяси сананың сегменттері азаматтарда мемлекеттің саяси идеологиясының әсерімен қалыптасады.

Орта ғасырлардағы Ұлы географиялық ашылулар кезеңінде еуропа континентінің ең мықты державасы болған Испания құрлық пен қатар жерде өз үстемдіктерін көрсетті. Бірақ, 1588 жылы жеңілмейтін Испанияның «Ұлы Армада» флоты Ламанш бұғазында ағылшындардың кішігірім флотиясынан жеңіліс тапты. Осы жеңістегі патриотизм рухы әрі қарай Британияны теңіздің иесі ретінде қалыптастырды. Ең негізгісі экономикалық күшті дамыған мәдениетке әкелді. Мысалға, Кеңес қоғамының саяси саласында патриотизм мәселесі өте маңызды орынға ие болған. Ол коммунистік

сананың бөлінбейтін құрамдас бөлшегі болып саналды. Сондықтан да Ұлы Отан соғысындағы жеңістің негізін патриотизм қалады деп айтуға болады. Бұрынғы Кеңестер Одағы бүгінде бірнеше тәуелсіз мемлекеттерге бөлінген. Көбісі полиэтникалық болып табылады. Олардың алдында мемлекет тәуелсіздігін нығайту туралы өзекті мәселе тұр. Тәуелсіздікті нығайтудың негізгі жолы барлық қазақстандықтардың басын біріктіретін қазақстандық патриотизмге негізделген жан-жақты өлшеген этносаясат қажет.

Қазақстан Республикасы тәуелсіздікке қол жеткізген соң, азаматтардың жанаша тәрбиеленуіне, патриоттық сезімінің қалыптасуына жана талаптардың тууына әкелді. Патриотизм мемлекетті нығайтушы рухани-саяси фактор ретінде қарастырылмақ. Қазақстандық патриотизмді тәрбиелеуде мемлекеттік идеология және этникааралық пен әлеуметтік интеграция саясаты үлкен рөл атқарады.

Жастарды патриоттық рухта тәрбиелеу жай бір қатардағы іс шара емес. Ол бір рет жасалатын шаралардың қатарына жатпайды. Патриотизмнің қалыптасу процесінде жеке идеологиясы және өз мақсатын көздеген жүйесі болуы қажет. Балалар мектепке дейінгі мекемелерде, бастауыш және орта мектептерінде, балалардың патриоттық тәрбиесі, Қазақстанның әйгілі, ұлы адамдардың өмірлік іс-әрекеттерін үлгі етуден басталуы тиіс. Өмірде үлгі тұтарлық осындай азаматтар елімізде өте көп. Олар өз өмірін қазақ жерінің тұтастығын сақтап қалу үшін құрбан еткен халқымыздың ұлы батырлары болатын. Олардың қазақ жерін сақтап қалу үшін істеген ерлігі болашақ жастарға үлгі, сабақ болуы керек. Жастарға патриоттық тәрбие беруде біздің халқымызда үлкен потенциал бар. Осындай ұлы қазақ батырларына арналған ғылыми зерттеулер, жалпыға түсінікті кітаптар, көркем және мультипликациялық фильмдер, патриоттық идеологияны жастар арасына таратуға және дамытуға ықпалын тигізери сөзсіз.

Қазақстандық патриотизм әлеуметтік-саяси құбылыс ретінде тарихи сана сезімнің саяси, жалпыазаматтық және жалпыұлттық ойлардың әсерімен қалыптасатын ақыл-ойлар мен сезімдердің жиынтығы. Қазіргі кезде жастар арасында патриоттық сезімді орнықтырып тәрбиелеуге тәуелсіздік идеясының әсері жоғары болмақ. Қазақ жыраулары мен ақындарының мұрасы патриоттық күші қазақстандықтардың патриоттық тәрбиеленуіне және идеологиясының қалыптасуына белгілі үлес қосады. Адамдардың этномәдениеттік тәрбиеленуі білім беру органдарының, БАҚ-тың және мәдени мекемелердің идеологиялық іс-әрекетінің тиімді құралы болып табылады. Ол қазақстандықтардың тарихи қайнар көзі.

Қазақстандық патриотизм ол тек қазақтардың ғана өз Отанына сүйіспеншілігіне емес, онда мекендеген бүкіл ұлт пен ұлыс өкілдерінің бәріне қатысты дүние. Қазақстандық патриотизм әлеуметтік-саяси құбылыс ретінде титулдық ұлттың құндылықтары мен тарихына сүйене алмайды. Жалпымемлекеттік мақсат барлық азаматтарды жинау үшін идеология «кіші» және «үлкен» халықтардың тарихы мен құндылықтарына сүйенуге міндетті. «Атадан балаға мирас болып екі-ақ нәрсе қалады, бірінші - бай тілі, екінші - байтақ жері». Патриотизмнің маңызды өлшемдерінің бірі – тіл. Қазақ зиялылары, әсіресе Ахмет Байтұрсынов қазақ тілінің отансүйгіштікке тәрбиелеудегі рөліне ерекше мән берген. Оның пікірінше тіл-адамның, ұлттың ерекше белгісі, қоғамдық өмірдегі қарым-қатынаста қолданатын ұтымды қаруының бірі. Белгілі қоғам қайраткері А. Айталының «Ұлттану» оқу құралында «ұлтжандылық – халық рухы және материалдық игіліктерін көбейтуге арналған жігері, қайраты. Ұлтжанды деп еңбекқор, іскер, талапты, ойшыл, ізденіш, ұлттық мұраттар жолындағы абзал істің айтамыз. Ұлы ұлттар осындай ұлтжандылығымен мықты» делінген.

Қазақ халқы елі мен жерін жауға бермей ұрпақтарына аманаттауы бұл ұлттық рухтың биік шыңы деп айтуға болады. Қазақ халқының тарихында ұлттық рухтың биіктеу шыңы тарихи оқиғалардан көрініс береді. Ол түркі халқының ерлік дәстүрі, Алтын Орда тұсындағы және 16-18 ғ.ғ. Қазақ халқының басындағы қиыншылыққа төтеп беруі, 19 ғ.ғ. патша саясатына қарсы күресі, екінші дүние жүзілік соғыс, Желтоқсан оқиғасы, еліміз тәуелсіздік алғаннан кейінгі тарихи оқиғалар т.б. «Қазақ» деген терминнің өзі ер, ер жүрек деген мағынадан туындағандықтан, ұлттың бойындағы қасиеттер де ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан мұра іспеттес.

Тарих тағылымы көрсетіп отырғандай, патриоттық сана мемлекеттік саясат пен идеологияның жемісі ретінде қарастырылуы тиіс. Осы тұрғыдан келгенде, қазақстандық патриотизм – республикадағы қоғамдық келісімді жүзеге асыратын саяси фактор. Өйткені оның бүкіл мән-мағынасы имандылық пен демократияның, әлеуметтік әділдік пен тарихи шыншылдық принциптеріне негізделген. Себебі, Қазақстанның саяси тарихында өрлеу, құлдырау кезеңдерінде халықтар тағдырын тәлкекке салған қателіктер, асыра сілтеулер аз болған жоқ. Соның әрқайсысынан сабақ алу, оның қайталануына жол бермеу саяси сергектікті талап етеді және патриотизмді жан-жақты пісіп жетілдірмек.

Біздің көзқарасымызша, Қазақстандық патриотизм – республиканы мекендейтін ұлттар мен ұлыстардың рухани құндылықтарының ортақ игілікке айналдырудың құралы болып табылмақ. Әлеуметтік әділетсіздік, принципсіздік орын алған жерде халықтың патриоттық сезімін оятатын факторлар жойылады. Ал, ондай сезімі, отаншылдық рухы сөнген елдің болашағы да бұлыңғыр болатынын тарих дәлелдеп отыр. Сондықтан, біздің ойымызша, қазақстандық патриотизмнің дәстүршілдік және жаңашылдық сипатына айрықша назар аударып отыран абзал.

Баршаға мәлім бір ақиқат бар: отаншылдық, елжандылық, ұлтжандылық ұғымына қатысты мәселелерді еліміздің ортақ игілігіне айналдырудың озық үлгілері қалың бұқара назарына ұсынылмаса, ол жас ұрпақты ізгілікке тәрбиелеу құралы бола алмаса, онда патриотизм тақырыбының да жолы қысқа болғаны. Сан түрлі саясаткерлер, сарапшылар Қазақстан қазіргідей қиындықтан өте ме екен, осы кезде ел бірлігін сақтап қалар ма екен, бұл ел өзінің мемлекеттілігін құрметтей білер ме екен деп тұрған сын сағатта мен, әсіресе, қазақ халқына бөлекше жауапкершілік жүктеп сөз арнаймын. Қазір алып бара жатқан қиын ештеңе жоқ. Жеріміз кең, еліміз бай, істеген адамға далада да, қалада да жұмыс жетіп жатыр. Бел шеше кірісіп, білек сыбанып жұмыс істейтін кез келді. Бір-бірімізге қарайсалатын, көмектесетін, ағайыншылықты танытатын кез дәл осы кез.

Жастар арасында этносаралық келісім мен отаншылдық құндылықтарын әспеттеу, экстремизм мен ұлтшылдыққа, заңдарды бұзу мен қылмысқа төзбеу сезімін табанды түрде қалыптастыру қажет. Баспасөз ақпарат құралдарынан, әсіресе телевидениеден сенімділік, жеке белсенділік, төзімділік, патриотизм, Отанға деген сүйіспеншілік секілді көңіл күйлерді орнықтыратын материалды жиі беру керек.

1. Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа онжылдық - жаңа экономикалық өрлеу - Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» // Егемен Қазақстан.- 2010.- 30 қаңтар.

Резюме

Данная статья посвящена социально-политической сущности казахстанского патриотизма.

Summary

Given article is dedicated to social-political essence of the kazakhstan patriotism.

ПРОБЛЕМА КОНФЕССИОНАЛЬНОГО ФАКТОРА КАК МОБИЛИЗАЦИОННАЯ СИЛА В ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ РК

А.А.Тохтаров –

соискатель кафедры теоретико-прикладной политологии и социологии КазНПУ им. Абая

По мнению Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева, параметры нашей политики находят свое отражение в стабильности ситуации в Казахстане, основанной на утверждении демократических прав и свобод, строгом соблюдении гражданского равенства вне зависимости от национальной и религиозной принадлежности. Такое положение вещей рассматривается нами как интегральный элемент всеобщей безопасности и стабильности /1, с. 14/. Одним из принципов, на которых должна строиться система национальной безопасности республики, является соответствие построения системы национальной безопасности принципам правового государства и нормам международного права с учетом национально-исторических традиций и мирового опыта.

Одной из важных составляющих системы социокультурных ценностей является религия, - замечает Глава государства. Религиозные воззрения выражают идеалы и устремления верующих, обуславливают нормы поведения. В основе мировых религий лежат нравственные нормы, а именно толерантность и взаимопонимание, крепость семейных уз, ненасилие, веротерпимость. В то же время религиозная нетерпимость, фанатизм и экстремизм нередко становятся причиной и фактором межцивилизационных столкновений, кровопролитных войн, изгнания инакомыслящих, ксенофобии /2, 39/.

Тема роли религии в укреплении стабильности, гражданского мира и межэтнического согласия не обойдена вниманием в научных исследованиях и публицистике. Однако, стоит заметить, что во многих исследованиях тема религии представлена не как самостоятельная и жизненно значимая проблема, а лишь как ее отдельные аспекты, в основном функционального характера. На наш взгляд, в